

SRBIJA JE MEĐU NAJVEĆIM PROIZVOĐAČIMA JABUKA U JUGOISTOČNOJ EVROPI, A PROIZVODNJA I DALJE RASTE USAID PODRŽAVA IZVOZ SRPSKIH PROIZVOĐAČA JABUKA NA NOVA STRANA TRŽIŠTA

Srbija ima tu sreću što su uslovi za uzgajanje voća u zemlji izvrsni, uz obilate količine čiste vode, svežeg vazduha i nezagađenog, plodnog zemljišta. Ovi prirodni resursi pružaju odlične uslove za uzgajanje visokokvalitetnog voća i povrća. Međutim, mnogi još nisu imali priliku da probaju srpske jabuke. U 2018. godini, srpski proizvođači jabuka su izvezli 94% ukupnog roda na samo jedno tržište. Da bi industrija proizvodnje jabuka nastavila da raste, proizvođači jabuka u Srbiji moraju diverzifikovati izvoz plasirajući robu na druga tržišta tako što bi postali strateški dugoročni dobavljači velikih međunarodnih maloprodajnih lanaca i distributera voća širom sveta.

Već neko vreme se među proizvođačima jabuka pričalo o ideji da se osnuje poslovno udruženje koje bi obuhvatilo čitav sektor radi hvatanja u koštac s ovim problemom. Prepoznajući ovu priliku, USAID-ov Projekat za konkurentnu privredu pokrenuo je inicijativu za uspostavljanje profesionalno vođene izvozno orijentisane asocijacije koja bi poslužila kao model za srpske proizvođače voća, kao i za širu prehrambenu prerađivačku industriju. S poslovnom asocijacijom kao platformom za saradnju, proizvođači bi imali bolju priliku za izvoz na nova tržišta, zadovoljavanje zahteva velikih inostranih kupaca za isporukom velikih količina kroz udruživanje snaga i promovisanje srpskih jabuka širom sveta pod jedinstvenim krovnim brendom.

Odabir menadžera koji bi nadgledao rad asocijacije bio je kritičan element ovog procesa. G-đa Julka Toskić, iskusan profesionalac u oblasti marketinga i ekspert u ovom sektoru, bila je očigledan izbor. Julka je 15 godina provela u najvećoj domaćoj poljoprivrednoj kompaniji i najvećem izvozniku jabuka u Srbiji. Njeni dosadašnji uspesi u poslu i dugogodišnje profesionalno iskustvo u poljoprivredi, marketingu i poslovnom umrežavanju su joj podarili znanje i veštine potrebne za udruživanje najvećih proizvođača jabuka u Srbiji.

„Nakon toliko godina rada u jednom preduzeću, shvatite da ste učinili sve što ste mogli. Želela sam da istražujem, želela sam da stvorim nešto novo, htela sam da ostvarim pozitivnu promenu za srpske proizvođače voća.“

Pod njenim vođstvom, asocijacija **Serbia Does Apples** je osnovana u novembru 2018. godine s osam velikih proizvođača jabuka u svojstvu osnivačkih članica poslovnog udruženja.

„Od osam osnivačkih članica asocijacije, ja sam lično poznavala predstavnike samo jednog preduzeća,“ kaže Julka, i dodaje: „Pa ipak, kad sam im rekla za inicijativu, brzo su se zagrejali za ideju.“

Pre osnivanja asocijacije, ovi proizvođači jabuka su jedni druge smatrali konkurencijom, ali Julka im je ubrzo pomogla da shvate koristi međusobne saradnje. Uz tehničku podršku USAID-a, inicijativa je vremenom dobijala na zamahu.

Članovi asocijacije učestvovali su na nekoliko treninga i seminara o dinamici jabučarskog industrijskog sektora na stranim tržištima, te očekivanjima i potražnji inostranih kupaca u pogledu standarda kvaliteta hrane i sertifikata. Znanje koje su stekli na treninzima proizvođačima jabuka je pomoglo da se pripreme za izvoz na nova tržišta.

Prvi međunarodni nastup asocijacije organizovan je za sajam svežeg voća i povrća, *London Produce Show & Conference* (06-08.06.2018), na kome su održani poslovni sastanci (B2B) srpskih kompanija i kupaca i distributera vodećih međunarodnih maloprodajnih lanaca sa ciljem međusobnog umrežavanja.

Uoči i nakon samog sajma, Projekat je sarađivao s nekoliko poslovnih časopisa u ovom sektoru, poput *Fruitnet*-a, jednim od najvećih međunarodnih informativnih sajtova posvećenih svežem voću i povrću, radi objavljivanja članaka o srpskoj asocijaciji i proizvođačima jabuka, kao i drugih zanimljivih priča u vezi s potencijalom srpske industrije voća i povrća. U ovim promotivnim člancima pisalo se o prednostima nabavke jabuka iz Srbije i predstavljen je pozitivan imidž srpske industrije svežeg voća i povrća.

Održani poslovni sastanci su doveli do mnogih dragocenih inicijativa, uključujući i saradnju s jednim od najvećih distributera svežeg voća na svetu, *Total Produce*. Asocijacija je organizovala terenske posete pogonima odabranih proizvođača u Srbiji, što je dovelo do sklapanja novih kupoprodajnih ugovora. Pored toga, nekoliko drugih velikih britanskih distributera se takođe zainteresovalo za srpske proizvođače jabuka. Posle londonskog sajma, asocijacija je omogućila pregovore s tim distributerskim kompanijama radi sklapanja novih dobavljačkih ugovora. Tokom 2019. godine, asocijacija je nastavila s pružanjem podrške poslovnim pregovorima s drugim vodećim distributerima voća i povrća u Evropskoj uniji. Podrška Projekta nastupu na sajmu *FruitLogistica 2019*. godine u Nemačkoj i trgovinskoj misiji u Rumuniji iste godine, pomogla je otvaranju vrata drugih velikih maloprodajnih lanaca i distributera. Takođe su se 2019. godine tri dodatna velika proizvođača jabuka pridružila asocijaciji, zahvaljujući čemu je ukupan broj članica narastao na 11 kompanija.

*„Podrška USAID-a je bila važna. Ne mislim da bi asocijacija danas bila tako značajna za sektor bez njihove podrške. Pomogli su uspostavljanje jedne važne asocijacije koja obuhvata čitav industrijski sektor i stvaranje novog brenda **Serbia Does Apples** koji je od koristi ne samo proizvođačima jabuka, nego i za imidž cele zemlje.“*

Inicijative asocijacije i intenzivirani naponi da se promoviše brend “Serbia Does Apples” su pomogli da izvoz jabuka na britansko tržište postojano raste. U sezoni 2018/2019, ukupna vrednost izvoza jabuka u Veliku Britaniju iznosila je 1,55 miliona američkih dolara; u prvih 6 meseci sledeće sezone je izvoz premašio \$1,75 miliona. Slično tome, zahvaljujući promotivnim aktivnostima tokom čitave 2019. godine, izvoz se u Rumuniju sa \$700.000 u 2018. povećao na \$1,3 miliona u 2019. godini.

Sveukupan uticaj asocijacije na domaću jabučarsku industriju je konačno prepoznat na događaju „Veče šampiona“, upriličenom na 86. međunarodnom poljoprivrednom sajmu u Novom Sadu za 2019. godinu kada je g-đa Toskić proglašena najuspešnijom ženom u srpskom agrobiznisu zbog doprinosa promociji srpske industrije jabuka u inostranstvu.

Pored pružanja pomoći svojim članovima da zakluče nove ugovore s inostranim kupcima, asocijacija “Serbia Does Apples” je 2019. godine zvanično postala članica evropske asocijacije za sveže voće i povrće “Freshfel Europe” i Svetske asocijacije za jabuke i kruške (WAPA), globalno poznate organizacije u ovom industrijskom sektoru. Samo godinu dana kasnije, sa godišnjeg sastanka WAPA-e održanog na sajmu *FruitLogistica 2020*, saopšteno je da će Srbija biti domaćin godišnje WAPA-ine *Prognosfruit* konferencije, vodećeg globalnog događaja u ovom sektoru. To što će Srbija biti domaćin ovog prestižnog događaja nije samo dobro za budućnost srpske industrije jabuka, nego

predstavlja i još jedan pozitivan korak napred ka otvaranju novih tržišta i poslovnih prilika za srpska poljoprivredna preduzeća.

Asocijacija “Serbia Does Apples” je posvećena integrisanju malih uzgajivača jabuka u lance vrednosti vodećih domaćih preduzeća i povećanju njihove produktivnosti i prinosa putem edukacije i razmene stručnog znanja. Asocijacija “Serbia Does Apples” je osnovana u novembru 2018. godine i okuplja 11 najvećih srpskih proizvođača svežih jabuka. Sve članice poseduju najsavremenije voćnjake, moderne objekte za skladištenje (ULO – s izuzetno niskom koncentracijom kiseonika ili DCA – dinamički kontrolisanom atmosferom) s kalibracijom i linijama za pakovanje, koji se mogu pohvaliti vodećim industrijskim standardima i sertifikatima. Počev od 2020. godine, članice asocijacije izvoze velike količine jabuka na nekoliko međunarodnih tržišta.